

— Az oroszországi zsidók számára Uj Jerseyben alapítanak ismét gyarmatot, hol ezen czélra, mintegy 500 acre termőföld van megszerezve. A gyarmat tude levegője és alkalmas fekvése kellemes otthont biztosít a kivándorlóknak.

— Az asti-i országos mezőgazdasági kiállítás, mely iránt egész Olaszországban általános az érdeklődés s mely rendkívül fényesnek ígérkezik, hitsorsosunk lovag Leonetto Ottolenghinek köszöni létrehozatalát.

— Dr. Friedländer a bécsi izraelita szövetség titkára leköszönt ezen állásról, hogy a báró Hirsch alapítvány kezelését átvegye. A visszalépés következtében a bécsi szövetség korlátozni fogja a galicziai iskola-ügyben kifejtett tevékenységét.

Szerkesztői üzenetek.

K. D. urnak. Pápa. Elvi szempontból nem helyes. Relsz Dániel urnak. Eger. Nagyon szívesen, de mit csinál a sabesz-szel.

Főrabl urnak. N-Salló. Fontos okokból nem lehet. Levelét vettük, köszönjük a figyelmeztetést. Megbüntette ő maga magát.

Berger Ferenoz urnak. B.-Udvári. A hitközségi szabályokban foglalt határozmányok mérvadóak.

T. S. urnak. Nagy-Várad. Az irály kitűnő. Szépen, folyékonyan van írva, de a téma rossz, tehát közölhetlen.

Nyitrára. Megkapták már illetékes helyről a választ, nem teszik az ablakba. Közzöljük a jövő héten.

G. urnak. Liptó-Szt-Miklós. Küldött irományokat elintézés végett átadtuk az orthodox központi irodának.

Hebräische Buchhandlung

STERNBERG & COMP.

Budapest, Rombachgasse 16.

Auf der Budapester Landesausstellung mit der grossen goldenen Medaille ausgezeichnet für gute Arbeit in Goldstickereien.

Empfehlte Próchess, Thoramäntel, Chupe, u. d. gl. Artikel. Auf Verlangen Musterzeichnungen.

Reichsortirtes Lager in Szeform, Szifre Toros, Pergament-Megiloth, sowohl alt als auch neu. — Szidurim u. Machszorim für Brautgeschenke in Sammt- und Elfenbeinband, zu den billigsten Preisen. — Hagada schel Peszach, deutsch oder ungarisch übersetzt, von 10—30 kr. — Jahrestabellen mit calligraphischer Ausführung, auf 50 Jahre berechnet von fl. 1.—2.—. Für Rabbiner und Matrikenführer alle nöthigen Requisiten wie Matrikenbögen, Auszüge, Ministerialerlässe, Stempeln und Siegel. Für Schochtim alle Gattungen Chalofim zu Fabrikspreisen.

Nyomatott Márkus Samanál, Budapest, Dorottya-utca 6. (Wurm-udvar.)

Aetherische Oele,
Essenzen, Aethers und Couleurs
zur Erzeugung
von geistigen Getränken,
wie:
Liqueure, Rum, Sliwowitz, Trebern, Essig etc.
auf kaltem Wege ohne Apparate.
Ferner
Himbeer- und Citronen-Saft
empfehlte die Fabrik des

ARNOLD WATTERICH

BUDAPEST,

Tabakgasse „zur blauen Kugel“, vis-à-vis dem isr. Tempel.
Vignetten, Korke und alle zur Weinverbesserung nöthigen Artikel.

Offerire noch: Rothe Weinfarbe, Weinbouquets, Hausenblase, Glycerin, Welgelst, Klärungspulver zur Weinmanipulation.

Manipulationsbuch und Preis-Courante gratis.

Wichse-, Tinte- und Waschblau-Fabrik.

Carbolsäure u alle Desinfectionsmittel — Thierarzneien

Fontos sérvben szenvedőknek!

Ajánlom saját készítményű sérvkötőimet, orthopädiál készülőkeimet, valamint a betegápoláshoz szükséges mindennemű kötelék keiméket, melyek a legjutányosabb áron kaphatók, u. m.:

	egyoldalu	kétoldalu
2 amerikai ruganyos sérvkötő	4.50 forint	7.50 forintig
1 francia sérvkötő acélrugóval	2.50 "	5. — "
3 " " "	5. — "	8. — "

Gyermek sérvkötők felével olcsóbbak.
Suspensoriumok 50 krtól 3 frt 50 krig.
Nagy raktár haskötőkől, köldök sérvkötőkől, görcs-érharlsnyák, egyenestartókól, irrigateurökből, sebfeesken-dőkől, szarvasbőr nadrágok, takarók s vánkösököl, valamint minden e szakba vágó czikkekből.

MOLNÁR VILMOS

sérvkötő és keztügyára

Budapesten, Károly-körút 19. br. Orozy-ház.

Arjegyzékek ingyen és bérmentve.

ZSIDÓ HIRADÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, Andrassy-út 56,
hová minden küldemény intézendő.

Orth. zsidó felekezeti és társad. hetilap.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 6 frt — kr
Fél évre 3 " — "
Negyed évre 1 " 50 "
Egyes szám ára 15. kr.

Kéziratok vissza nem adatnak.

Szerkeszti: VIADOR.

MEGJELNIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

TARTALOM: Pessach. Irta: Dr. Villányi. — A „Chewra Kadischa“ hivatása. Ismerteti: Viador. — Gróf Csáky Albin. (Jellemvázlat és életrajz.) M. V.-től. — Egy „magid“ történelmi jegyzetei. Ismerteti: Frankl Adolf. (Folytatás.) — Hírek. — Hirdetések.

TÁRCA: A „Zichusz“. Igaz történet. Irta: K. L. Fordította Reich Ármán. (Folytatás.)

Egyetlenegy ünnepen sincs kedélyünk emelkedettebb hangulatban, örömteljesebb érzésben és természetszerűbb jókedvben mint a Pessach ünnepén!

Midőn a természet, téli álmából felébredvén, megijul, a föld jégkérgétől megszabadul, az éltető tavaszi napsugár hatása alatt minden virágzásnak indul, akkor az emberi szív jégkerge is olvadozik, az emberi kedély is virágzó réthez hasonlít, melyen a remény és bizalom, az életkedv és örömmérés virágai dusan tenyésznek.

A természet ezen ébredése az emberi kedély eme felvidulása közepette üli meg a hitű zsidó a szabadság magasztos ünnepét, a Pessach-ot.

A Pessach ünnepe Izraelre mindenkor hatalmas benyomást tett. A kegyeletteljes visszalemlékezés a multa, az évezredek előtt lejátszódtott eseményeknek és az ezekben mutatkozó isteni gendviselésnek szem elé varázsolása tartotta a hitű zsidóban ébren a legnyomasztóbb helyzetben is a jövőben való hitet, és sorsának legsötétebb korszakában is azon reményt, azon tudatot, hogy „nem alszik és nem szunyadozik Izrael öre.“ — A Pessach ünnep lelkébe oltotta azt a meggyőződést, hogy a szenvedések és

nyomorgatások Isten akaratából gyógyszer gyanánt hozattak reá, és így midőn az egész világ elnyomását szenvednie, a keserűség serlegét fenéig ürítenie kellett, szive soha sem telt el elkeseredettség születe gyűlölettel, hanem szomorú sorsának közepette is kebelében a szeretet forrása fakadt, kész lévén azt mindenkivel éreztetni, aki feléje csak egy percnyi jóindulattal is, vagy barátságos szándékkal közeledett.

Midőn a széder este a hitű zsidóhoz beköszöntött, elfelejtett bánalmat és megtámadást, gunyt és megvetést, gyanusítást és rágalmat, egyszóval minden méltatlanságot és embertelenséget, melyet elszenvnednie kellett, mert családi körében szabadnak, חיי חיים-nak érezte magát.

A Pessach a felszabadulás ünnepe lelkébe véste Izraelnek, hogy milyen az a szabadság, amelyért az igazi zsidó lelkesedik, és melyet lelkének egész hevével óhajt.

Csonka, egyoldalú és így veszedelmes volna a felszabadítás, ha az csak a testre és nem egy-szersmind a lélekre is kiterjedne.

Isten az ő népének oly szabadságot adott, mely törvényisztelettel, Isten szent akaratának a thorában nyilvánított módon való teljesítésével, e szellemnek Istenhez való felemelkedésével karöltve jár.

»Miután kivezeted a népet a rabszolgaságból, Istent kell szolgálnotok e hegyen« mondá a Mindenható Mózes tanítónknak.

Ez volt a rabszolgaságból való kiszabadításnak alapfeltétele, melynek figyelmen kívül hagyása esetén a Mizrájimból való kivonulás nem lett volna egyéb, mint a testi elnyomatás és sa-

nyargatás megszüntével az emberi gyarlóságoknak, az emberi vágyak téktelenségének és korlátlanágának igája alá kerülése.

A ki a felszabadulás ünnepét nem így fogja fel, a ki a thora korlátain túleszi magát, a ki ennek szabványait elavultaknak, modernizálhatónak mondja, annak nincs joga a szent ünnepet magáénak mondani, arra vonatkozik a szentírás tiltó szava mindaz, ki Izrael Istenének törvényeitől elidegenedett, ez ünnepet nem élvezheti.

És Izrael népe vajmi gyakran feledkezett meg szabadságának ezen alapfeltételéről, vajmi gyakran kellett az isteni gondviselésnek őt ez irányban figyelmeztetnie, tudtára adnia az alapigazságot, hogy Izrael „szabadsága a thora csorbítatlan megtartásával karöltve jár!”

És tényleg mennyivel inkább igyekeztek Izraelt szellemi kincseitől megfosztani, annál hatalmasabban záródtak sorai, annál inkább manifesztálta őse erejét a conserválásban, annál éberebb szemmel őrködött isteni javai fölött, megtamad-

tattak legyen azok, akár a kül- akár pedig a még veszedelmesebb beállás által.

Sokszor lazult meg Izraelben a hittörvényeihez való ragaszkodás; sokszor vett rajta erőt a szent ideálok iránti közönyösség és valóban Izrael létezését ennek köszönheti, hogy az isteni gondviselés elküldötte az ő követéit, utolsó sorban, azokat akik Izrael törvényeit félreismertetlen célzattal megtámadták; ezeknek vakmerősége volt az, ami szorosabbra fűzte a viszonyt a nép és Istene között, ami a szunyadozókat felébresztette és a veszélyre figyelmessé tette.

Midőn a zadducäusok féktelensége megtagadott törvényt, tradíciót, mindent a mi szent, ami magasztos, ami isteni; sok szenvedést, veszedelmet, sőt pusztulást hozott ez a népre, de annál odaadóbban, annál több buzgalommal és önfeláldozással ragaszkodott a romlatlan rész a thorához, amely ragaszkodásból a zsidóság életfája újra virágzásnak indult. Ugyane jelenségek mutatkoznak a zsidók több ezredéves történeté-

TÁRCZA.

A „Z'chusz“.

Igaz történet.

Irta: K. L. fordította: Reich Ármán.

(Folytatás.)

Ezek valának Ráchelnek, utolsó szavai. Midőn a gyermekek, kik a halált még nem ismerték, e szavak után anyjuk hideg arcát és kezét össze vissza csókolgatták, hívén hogy még mindig az élő anyát halmozzák el szeretetükkel, akkor már a szegény szent hetedik menyben Isten trónja előtt állott, őrködvén hátrahagyott szegény gyermekeinek jövő boldogsága fölött.

Ama kettős csapás után, mely a gyermekeket érte, az egész világ előtt az a nagy kérdőjel állott, hogy mint és mikép fog az a két árva gyermek apa, anya és minden támasz és gyámolat nélkül boldogulni. Persze, nem tudta senki, hogy a gyermekekben anyjuk nemes vére buzog, és annak fenkölt szelleme lengi át őket.

Rachel elhalálása után, annak legidősb bátyja a ki mint atyjának örököse a bérletet bírta, megérkezett, hogy nővére gyermekei jövő sorsa fölött határozzon. Szándéka az volt, hogy Izraelt és Rebekát elviszi magával Békésmegyébe, a hol kellőleg fogja őket foglalkoztatni.

Ezen szándékát közölte is a gyermekekkel, de ezek hallani sem akartak a tervről, és kijelentették, hogy semmi esetre sem hajlandók szülőhelyüket és házukat elhagyni, mondván és ennek Izrael adott kifejezést: ha atyánk ismét visszaérkezik, ugy hajlékot kell csak valahol találnia, hozzád pedig nagybátyám, ugysem menne.

Ekkor a nagybácsi mári hajlandó volt a gyermekeknek engedni, és csupán csak arra kérte, hogy ha már mindkettő nem jöhet, jöjjön vele legalább Rebeka. Ezen kívánságra Rebeka meg azzal felelt, hogy Izrael nyakába borulva kijelenté, hogy nem hagyja el testvérbátyját soha, és senki kedvéért, mondván:

— Nagybátyám! elég gondot adnak neked saját leányaid, minek azokat én velem még tetőzni. De külvőmben inkább földön'utó akarok lenni, semmint arra kényszerítessem, hogy testvérbátyámat elhagyjam.

— De hát mitevők lesztek, miből akartok élni? — szól a nagybátyja a gyermekeknek e sajátságos és önérvényes viselkedésén nem tudva eléggé csodálkozni.

— Mit kezdünk el, — felel Izrael — ezt én már tudom, mert azt már közösen Rebekával megbeszéltük. Rebeka a házvezetést fogja ellátni, én pedig valami üzlethez fogok, mely megélhetésünket biztosítani fogja.

— Te üzlethez fogsz? És mivel? — kérdezi gúnyosan a nagybácsi.

— Ha mindent értékesíteni fogok, ami jó anyáknál maradt, ugy lesz annyi tőkém, hogy egy kis üzle-

ben számtalanszor, ugy az előbbi korban a hellenisták, később a karaiták, még később a reformerek és legutóbb a neologok törekvései nyomában. Mindezeknek a hagyományos törvény ellen intézett támadásaik nyomában következik, a hithü zsidóság életfeladatának tudatára való ébredése és a szent kötelemeknek annál szorosabban való teljesítése.

Éppen az volt a csodaszer, ami bennünket és őseinket fentartott a thora ösvényén, hogy minden korszakban találkoztak vakmerő támadók, akikkel szemben a hithü zsidóság kötelességének odaadóbban való teljesítésére ösztönözött.

A magyar hithü zsidóság a közelgő Pessach ünnepet magasztos érzélemmel, és a teljesített kötelességboldogító érzetével ülheti meg; megülheti mint a thora törvényei által korlátolt, értékessé tett szabadság ünnepét; merithet a szent emlékekből erőt és kitartást a további küzdelemhez és táplálhat reményt a biztos győzelemre. Ily értelemben e lapok olvasóinak szívünk mélyéből fakadó **שמחה טובה** kívánunk!

Dr. Villányi.

tecskét azzal folytathatok. Mások a mi helyzetünkben sem tettek egyebet. És aztán . . .

— S mi lesz aztán? — mond a nagybácsi.

— Igen, és azután a mi jó drága szegény anyánk áldása velünk lesz.

— E kijelentés könyekre indítá a komoly férfiut, a nagybácsit.

Isten engem ugy segítsen — kiált fel — ti gyermekek egészen boldogult jó anyátokra üttök, s belenyulva a zsebébe kiveszi jól tömött tárczáját.

— Ime itt van — mondá — 100 frt, ezzel már kezdhetsz valamit Izrael, a nélkül, hogy kénytelen légy azt a csekélységet, mely szegény anyátok után maradt értékesíteni. Tedd el a pénzt, kezdj valamihez, teszem a zabkereskedéshez, és hiszem hogy a jó Isten áldása veled lesz.

Izrael a pénzt köszönettel vette, és miután még némi oktatásban részesíté őt nagybátyja, ő azon kijelentést tette, hogy reméli a kölcsönzött pénzt, mert ő azt ajándéknak nem fogadja el, mihamarabb már visszafizetheti.

Miután ugyanily értelemben Rebeka is nyilatkozott, a nagybácsinak nem maradt egyéb hátra, mint azt mondani:

— Vajha mennél jobban menjen üzleted, hogy a pénzt ismét visszafizethessed a nélkül, hogy annak hiányát érezed.

Egy pár napi itt időzés után aztán e csodás gyermekpártól érzékeny bucsut véve ismét távozott.

A „Chewra Kadischa“ hivatása.

Lapunk mult számában már közöltük, hogy főtisztelendő Fuchs Mór nagyváradai orthodox főrabbi azon botránnyos és az egész zsidóságban oly mély és méltó felháborodást okozott „nagyváradai“ eset alkalmából a „Chewra Kadischa“ hivatásáról egy fényes szónoklatot tartott az ottani orthodox zsidó nagy templomban.

Az egyházi szónoklatnak ezen remek műve nyomtatásban megjelenvén, abból a következőket szemeljük ki:

„Ezen órában — így szól a tudós főrabbi beszéde folyamán — midőn „Szent Együletünk“ évenként kegyeletesen megemlékezik már elhunyt tagjairól, az ujonnan abba belépőket pedig üdvözli, tán időszerű lesz értekezni a „Chewra Kadischa“ jelentőségéről, hogy megismerjük ezen nemes egyesület irányát és tájékozva legyünk működéseinek célja felül. . . .

Temetkezés, betegápolás szegényeknek gyakorlítása és segélyezése gyönyörű ágai azon

Nagyokat bámult az egész község, midőn látta, hogy az alig 15 éves fiu üzletét mikép vezeti. Sokan gunyolódtak és nevetség tárgyává tették a „nagy kereskedőt“, azonban alig telt el egy év, a község meggyőződhetett, hogy Izrael nemcsak ügyes kereskedő, de szerencsés kezű is. A mihez kezdett, az bámulatos sikerrel járt, oly annyira, hogy már-már általános tisztelet környezte kereskedelmi ismereteit, és szeretettel viseltettek tapintatos férfias modora iránt.

Különösen a paraszt és birtokos osztály kedvelte meg olyképen, hogy a hova jött a legszívélyesebb fogadtatásba részesítették és gyakran hallotta főleg az asszonyoktól azt, hogy csak ő neki adják és senki másnak azt az eladandó gyapjút, vagy más terméket oly olcsón.

És tényleg olcsón vett is mindig.

Midőn két évvel később a nagybácsi újabban jött, hogy lássa mit csinálnak a szegény árvák, Izrael azzal fogadta, hogy ezer köszönet mellett leolvasta az asztalra a kölcsönzött 100 frtot.

— Tán csak nem izesz gúnyt velem — mond a nagybácsi midőn Izrael elébe olvasta a pénzt.

— Dehogyan! Szerencsém vala az üzérkedésben és így kötelességemnek tartom régi tartozásomat visszafizetni.

— Talán játszottál, hogy már annyi pénzed van! — kérdé a nagybácsi.

Ezen kérdésre felpattant Rebeka és nagybátyját

örökzöld terebélyes fának, amelyet jótékony-ságnak nevezünk. Tehát jótékony-sági egyesület volna tulajdonképen ezen egyesületnek elnevezése is. — És ime mégis ős idők óta széles nagy kerek e világon mindenütt Chewra Kadischá-nak „Szent egyesületnek“ nevezetik. Ezen elnevezés következtében az egyesület kimagaslik, azon térről, a melyen a közönséges jótékony-ság gyakoroltatik, kimagaslik; mert az egyesület zászlajára nemcsak a jótékony-ságnak magasztos ígéje vagyon írva, hanem mert a zászló alatt vallási életünk és érdekünk egyesül, tehát oszlopa a zsidóságnak, a zsidóságért.

A „Chewra Kadischa“ elnevezés az egyesületnek létokát és működése célját már magában foglalja, jelesül: a zsidó vallás szentségének megővését és előmozdítását, természetesen ennek ellenkezőjének egyenes kizárásával. . .

A mi egyesületünk nem pusztán temetkezési és jótékony-sági egyesület. Nem! „Szent egyesület“ az! Szent egyesület, mely mint olyan

megfenyegetve, kikéri magának bátyjáról ilyesmit még csak feltételezni is.

És miután Izrael nővérével szemben kifejezést adott annak, hogy a nagybácsi bizonyára csak tréfált midőn a kérdést feltette, jónak látta a nagybácsi az elébe rakott pénzt zsebre tenni és rövidre reá eltávozni.

Amíg a gyermekek, önjelőlől illetéknépen magukat fentartották, sőt anyagilag gyarapodtak is, a mellett testileg és szellemileg is szépen fejlődtek. Különösen Rebeka oly bájos és szép hajadonná nőtte ki magát, hogy amint a község mondá, szebb lett mint valaha az anyja volt, pedig ez ünnepezt szépség vala. Szépségének a világ bámulója és hódolója volt, bárha soha senkivel nem is érintkezett, kivéven bátyjával, kit annyira tisztelt és szeretett, hogy benne a testvért, az apát és anyát egy személyben találta, pedig Izrael nálánál 3 évvel volt idősebb.

Egy szép napon Izrael nővérét egy szép kanárral lepte meg, melyet egy paraszt nőtől kapott ajándékba. Rebeka ezen ajándéknak megörült, mint mindenkor ha bátyja valami figyelembe szokta részesíteni, a mi pedig igen gyakran történt. Izrael boldognak érezte is magát, ha bármivel is nővérének örömet szerezhetett és csak egy dologban nem tudtak soha egyetérteni, t. i. a távollevő apát illetőleg. Amint az apáról Izrael említést tett, nyomban kedvtelen és ideges lett Rebeka elannyira, hogy reszketett, és szegyenpir szökött arczába.

temetkezést eszközöl és jótékony-ságot gyakorol. Nem a temetkezés jellemzi, hanem annak módja, hogy miként temettet. A zsidó szentség fenntartásának egyesülete az, melynek nincs működési tere ott, ahol a zsidó szent törvényeket kigunyolják; és éppen ott nyilvánul szent egyesületnek, a hol a temetkezést megtagadni kénytelen.

Már évekkkel ezelőtt elmondottam miként keletkezett az embereknek eltemettetése. Bölcséink szerint a holló volt az embernek tanító-mestere a temetkezést illetőleg. A „Midrasch“ szerint midőn Ábel Kájin gyilkos keze által megsemmisített, Ádám és Éva sírva és szomorkodva a holttest körül ültek, nem tudták a tetemmel mitévők legyenek. Ekkor a holló, melynek társa ugyanis elhullott, imigyen szól: megmutatom az embernek, mit kell tennie, és vevé holló társának cadaverjét, és a földbe vajt lyukba temette.

Midőn évekkkel ezelőtt ezt már elmondottam, ugyanakkor azon sajnálatos körülményre

Izrael e tüneteket nem vezethette másra vissza, minthogy nővére atyját szíve mélyéből gyűlöli.

Ez a tudat arra indítá, hogy atyjáról másként mint gondolatban nem is emlékezett meg, nehogy nővérét felizgassa. Sőt még boldogult anyjáról sem szeretett vele beszélni, mert a pusztá megemlékezés is rendesen emlékeztetbe hozta a borzalom keltő börtön falait.

Térjünk azonban ismét vissza arra a jelenetre, a mikor Izrael visszaérkezett apjának kinyitá a kaput.

Izrael szíve a szétpattanásig telve volt keserűséggel, fájdalommal. Gondolatban már ezerszer foglalkozott atyja visszaérkezésével, és ime most meggyertyát sem gyújthatott, hogy atyja arcát és vonásait közelebről meg szemlélhesse. Amely csendesen Móricz jött, oly csendben töltötte el az éjnek még hátralévő részét. Az ablakhoz állt, és oda könyökölt, a hol azelőtt a kalitka állott. A madár szabadon volt és jóllehet valami zöld erdőben szunyodott már, csak ő az ugyanígy szabadon bocsájtott nem hunyta le szemét, pedig biztos és jó helyen volt, gyermekei házában.

Végre felvirradt. A nap mely a hegyek alul kibujt, első sugarait ama ablakra vetette, melyen Móricz könyökölt. Egyszer csak az utca felől Móricz lépteket hall, a helyéről felugorva a szoba egyik sarkába húzódott. Erre Izrael is felébredt és megpillantva atyját, hozzá lépett mondván:

is rámutattam, hogy fájdalom, a temetkezés keletkezésére azért kell visszagondolnunk, mert rendszerint a „Chewra Kadischa“ vezetésével olyanok bizatnak meg, kik a szegények és szerencsétlenek irányában kimélet és könyörület nélkül járnak el (achzerijim).

Ma ezzel a kérdéssel kimerítőbben kívánok foglalkozni, és kérdelem: ha valjon Ádám az Isten keze teremtette nagy ember valóban utalva volt a holló tanítására? Ádám, ki az ég minden állatjának és madárjának oly nevet adott, mely azt méltón jellemezte, és azoknak oly bizonyos hivatást is adott, a mivel oly bölcsességet tanusított, ami bölcséink szava szerint, az ég angyalait bámulatba ejtette; az az Ádám ott hol tanácsot magának nem adhatott, a holló tanácsát kellett követnie?

Pedig ama nagy kérdés megoldása, hogy mi történjék Ábel hullájával, oly közelfekvő oly egyszerű vala, hogy valóban ahhoz nem kellett valami nagy találékonyság, annak felismerésére, miszerint a tetem a földbe lesz eltemetendő.

— Scholem Alechem atyám, édes jó atyám, — és csókra akarta emelni atyja kezét.

— Ne zajongj! — szól azonban ez ép úgy mint megérkezték.

Bár Izrael felette bántotta is atyjának ezen rideg, minden apai szeretetet nélkülöző magaviselete, mégsem mutatta ez érzését, hanem azon örült, hogy míg ő atyját a börtön fojtó és nedves levegőjétől megtörve képzelte, addig egy jól megtermett, kitűnő kinézésnek örvendő egyént látott apja személyében maga előtt.

Ekkor szegény anyjára és ama külömbiségre gondolt, miként nézett ki az és hogy néz ki emez.

De ezen gondolatot csakhamar elfojtá és fájó szívvel és könnyes szemekkel kérdi ismét:

— Édes atyám! Nem pihensz? hisz egész éjjel vi-rasztottál, és bizonyára bágyadt és fáradt vagy. Hisz itthon vagy, saját házában, kérlek feküdj le.

— Hagyj békét nekem — mondá Móricz.

— De még beteg találsz lenni édes apám.

— Sohse félt engem — felelt az apa.

E perczen a szomszéd ház ajtaját valaki megzörgette. E zöreje az öreg Móriczot annyira felizgatta, hogy majd lerogyott. — Görcsös rángatózás vett erőt egész testén, és szemait az ablakra szegezve fiához ama kérdést intézé, hogy ugyan mi zöreje lehet az, — mire a fiu azt felelé, hogy az bizonyára a templom-kopogtató.

Bizonyára tudták is ezt igen jól ugy Ádám mint Éva, azonban kétségtelenül kételyeik voltak. Kájin meggyilkolva testvérét, Isten ellen vétkezett, és így gondolkoztak: felveszi-e a föld az ártatlan tetemet? Nem-e maradjon a hulla temetetlenül, hogy az, örökké a bűnös Kájin szeméi előtt legyen?

De mit törődik ily ideális nemes gondolatokkal a holló? Ő megtanítja az embert a tetemet a földbe eltemetni.

Beszéljünk bátran és nyíltan. Azon eset mely az utolsó napokban itt nálunk megtörtént, az mindenki előtt ismert. Egy 4—5 éves fiu meghalt, és annak szülői a halálesetet bejelentették a Chewra Kadischának, hogy az a temetkezéshez az előkészületeket megtegye. Kitűnődván, azonban, hogy a gyermek körülmetélve nem lön, de azt is, hogy e bűnös mulasztást a gyermek szülői követték el azzal, hogy a gyermek körülmetéltetését annak idejében nem engedték meg, mi természetesebb, hogy a a Chewra Kadischának erélyes és kitűnő elnöke

— Itt is megkopogtatja az ajtót? — avagy még tán az ablakon is rendesen benéz? — kérde ijedten Móricz.

— Az ajtónkat megkopogtatja ugyan, de az ablakon nem néz be soha — mond Izrael.

E perczen háromszor megütötték az ajtót, és midőn Móricz a templomszolgát lépteiről a csendes utcán tovább haladni hallotta, megkönnyebbült és magához is tért.

— Ugy-e nem nézett be?

— Nem apám, hisz nem szokása. —

— Hát te nem szoktál a templomba menni? kérdi az öreg a fiát.

— De igen! szoktam, ma nem megyek.

— Ezt ne tedd, mert távolmaradásod feltűnni fog, és jóllehet arra vezetik azt vissza, hogy bizonyára vendéged van, ki az elmenésben megakadályozott.

— Gondoljanak bármit akarnak, de én ma nem megyek. —

— Ám jó! — azonban ha honn maradsz, kérlek eresz le a függönyöket, nehogy még kíváncsiságból benézzenek és megtudják ki a vendéged. —

Izrael a kívánságot teljesíti és ennek megtörténtével imádkozni kezdtek.

(Folytatás következik).

az egyesület temetőjébe való eltemetést megtagadta.

Az erélyes elnök érkezettnek tartotta az időt és alkalmat, hogy bebizonyítsa miszerint a Chewra Kadischa, nevéhez híven, oly egyesülete a zsidóságnak, mely szent érdekeit megóvni hivatott.

Dicséretet is érdemel ez az erély, mert megboszulni volt hivatott azt a bünt, mely Isten ellen, a zsidóság ellen és magán az ártatlan gyermek ellen elkövetett.

„Lásd az erőszakkal elnyomottak könnyeit, kiknek nincs vigasztalójuk“, ezek alatt böleseink szerint a kisdedek és gyermekek értendők, kik szülők bünei miatt idejekorán elhunynak. A gyermekek lelke sir, és senki sem tudja őket megvigasztalni! Igenis senki, mert a szülők vallástalanságukban és szenvedélyeik féktelen hatalmában oly bünös nevelési irányt adnak a gyermekeknek, hogy az az egész életükre kiható.

A körülmetéltetés nem engedélyeztetése által oly utat mutatnak a szülők a gyermekeknek, mely a zsidóság útjáról elvezet, arra az ösvényre, melyen a zsidóság teljes elhagyásához jutnak.

A Chewra Kadischa, mely nem temetkezési egyesület, hanem „szent egylet“, a zsidó szentségeknek előmozdítására, helyesen járt el és kötelességét teljesítette, hogy a hulla eltemetetését megtagadta, a szülők bűnét sujtotta azzal, hogy hasonló bűnnek elejét vegye, hogy annak gát vettessék.

De hát mit törődik a holló vallási kegyelettel? Megyen és eltemeti a hullát a földbe.

Ezzel im a concret esettel tabula rázát csináltak. Most im a kérdés elvi oldalával fogok röviden foglalkozni, mert fájdalom napjainkban az már akut kérdéssé vált.

Chewra Kadischánk egy precedenst alkotott, mely remélhetőleg a jövőben irányadó leendő.

Egyre azonban elkészülhetünk még pedig arra, hogy a zsidóvallás nihilistáinak egész serege fog bennünket megtámadni. A zsidó szabadelvűségről, a zsidó toleranciáról fognak beszélni. Nagy hűhóval fognak állást foglalni ellenünk. Mondani fogják, hogy ime oly szabadelvű és oly toleráns

a zsidóság, hogy addig mig bálványimádókat is eltemetnek, addig a zsidók az elhunyt zsidókat eltemetni nem akarják.

Óh! az orthodoxok vallási rajongása, fanatizmusa! Óh! azok a sötétségben botorkáló és veszekedő zsidó orthodoxok!

Igen barátim! beszélhetnek és mondhatnak reánk a mit akarnak. A zsidóság igenis szabadelvű, toleráns és békeszerető, de nem becstelen, nem jellemtelen, és ez nem is lesz a zsidóság soha!

Mert nem igaz, hogy a zsidóságnak, a zsidó törvények értelmében megengedve volna, hogy temetőjében nem zsidókat is temethet! . . .“

Végezetül kijelenti a tudós főrabbi, hogy az orthodoxok minden igyekezete abban központosuland majd, hogy ezen egyetlen egy, még közösnek megmaradt intézmény az ő vallási tisztaságában conserváltassék és hogy maradjon oly egyesület, mely magáról mondhatta „Zedek luvasti wejilbaseni“^{*)} szóval, maradjon »Chewra Kadischa«, az az: „szent egylet!“

Ismerteti: **Viador.**

Gróf Csáky Albin.

— (Jellemvázlat és életrajz.)* —

Senkisem hitte volna, midőn Gróf Csáky Albin 1888-ban szeptember havában a vallás és közoktatásügyi minisztérium élére állott, hogy két és fél évi rövid minisztersége alatt Magyarország egyik legnépszerűbb és legrokonszenvesebb államférfia lesz.

A nagy közönség alig ösmerte őt akkor; csak annyit sejtett, hogy kiváló ember lehet, mert valahányszor egy-egy miniszteri tárca ez utóbbi években megüresedett, mindannyiszor az irányadó körök Gróf Csáky jelöltségét emlegették, de egyuttal hozzá tették, hogy nehezen fogja felcserélni teljes függetlenségét és nyugodalmát előkelő állását, melyet mint Szepesvármegye örökös és valóságos főispánja a család ősi tisztségében elfoglalt, az annyira zaklatott miniszterivel.

Ez imponált a közönségnek.

Ritka és nem mindennapi ember lehet az, a ki nem kíván miniszter lenni és e szokatlan, meglepő dolog bizalmat ébresztett benne a grófról híresztelt kiváló tulajdonságai és különösen dicsért közigazgatási tehetsége iránt.

*) Felkérésünkre, írói működése által is előnyösen ismert M. V. ur oly szives volt e közleményt lapunk számára megírni. Szerkesztő.

De e bizalom nem gyökerezhetett meg, mert eddigi nyilvános működése egészen távol tartotta őt a valóság és közoktatási ügytől.

Különösen a tanügy emberei nem voltak megelégedve a választással. Egy dilletáns „magnásminisztert“ láttak benne, a ki nem fog sokat törődni a hozzáfutó ügyes bajos néppel, és semmibe se fogja venni a szegény falusi tanítót, nem fogja megérteni a tanügy férfait, azok panaszait és óhajait.

Az autonóm felekezetek meg azt híresztelték róla, hogy ultramontan és azzal érveltek, hogy a pápa külömben nem tűntette volna ki legnagyobb rendjével, a Szent Gergely rend nagykeresztjével, ha a katolika egyház érdekében kifejtett buzgalma által nem érdemesítette volna magát arra.

És e hír még tápot is nyert azáltal, mert tudták, hogy oly férfit kívánt a Felső és a kormány a vallás minisztérium vezetésével megbízni, a ki már személyiségénél és multjánál fogva eleve biztosítékot nyújt az egyházi köröknek, hogy Trefort miniszterségének utolsó éveiben egynehány egyházi kérdés felvetése által lappangó, de már már nyílt kitérővel fenyegető egyenlenségeket elsimítani, békében kiegyenlíteni akarnak.

A közvélemény tehát tartózkodó állást foglalt el vele szemben és várta kormányzási tényeit.

Gróf Csáky pedig mindezeket a híreket elolvasta az újságokban, nem szólt semmit, hanem kezdett dolgozni.

Miniszteri működését azzal kezdte meg, hogy sorra látogatta a fővárosi tanintézeteket és alaposan megnézett mindent.

Az érdeklődés már kellemesen hatott a közönségre. Nemsokára kiszivárgott, hogy a gróf mindennap ott van miniszteri hivatalában és csak késő délután távozik onnan. Tehát egy olyan gróf, aki dolgozik még pedig alaposan, mert a legkisebbnek látszó ügyre is kiterjeszti figyelmét és az intézkedés alapjául szolgáló törvényeket és rendeleteket átnézi avagy felolvastatja magának.

A gróf tehát komolyan veszi hivatalát és arra törekszik, hogy minél előbb önállóan és függetlenül éreztesse magát az elébe terjesztett kérdésekben.

Ez több mint a mennyit hittek, mert nem várták, hogy saját szellemének, képzettségének és szorgalmának, bélyegét akarja nyomni a reá bízott ügykörre, hogy egész otthonosan fogja berendezni magát.

Alapos ember, vélték a szakférfiak, legalább jogos érdekeinket figyelembe veszi és egyenlő igazságos elbánásban fogunk részesülni, de a jó adminisztráció még nem elégíthet ki bennünket, nekünk egy olyan miniszter kell, a kinek eszméi is vannak, aki a tanügyet előbbre vinni, kulturális intézményeinket fejleszteni akarja és tudja is.

Ezt a kívánságot is teljesítette gróf Csáky.

Első programbeszédében, melyet tárczaköltségvetésének tárgyalása alkalmával a képviselőházban elmondott, hangsúlyozta a közoktatásügyi törvények pontos és erélyes végrehajtásának szükségességét, a melyek keretében a hiányokat pótolni és az eddig elért sikereket úgy fenntartásáról és fejlesztéséről, valamint lehető betetőzéséről gondoskodni kell.

Az eddigi extensiv működést intenziv tevékenységgé fogja felváltani és az iskola adminisztrációt egyszerűsíteni kell. Első gondja lesz a kisdévodák ügyének rendezése: előmozdítani fogja iskolák felállítását oly helyeken, hol még nincsenek, minden tőle kitelhető eszközzel, továbbá gondoskodni akar arról, hogy a tanítók fizetése és nyugdíjigénye az idő és a társadalmi szükségletek követelményeivel összhangba hozassék.

A középiskolai oktatás terén egy jobb módszert akar behozni és az egységes középiskola megvalósítása felé törekszik.

Az egyetemi szabályzatokat revideálni fogja, a tanulmányi és vizsgálati rendtartásokat átdolgoztatni, a tanpénz és vizsgadíjak kérdését szabályozni és az egyetemek látogatását kötelező collegiumok, seminariumok stb. behozatala által eredményesebbé tenni.

E program nagy hatást tett, mert arról tanuskodott, hogy a miniszter teljesen tájékozta magát tárczája ügykörében, észrevette a hiányokat, ismeri az orvoslás módját és a tanügy tovább fejlesztéséről is gondoskodni fog.

Minden közbejárt, hogy a siker teljes legyen.

Jóformán csak ezen alkalommal látta őt a nagy közönség, a mely kíváncsian nézett országos működéseinek első nyilvános fellépése elé, hogy utóbb megszeresse.

A gróf külső megjelenése egy nem mindennapi közönséges férfira mutat. A magas, szikár alak jóval túlhaladja az emberi középértéket és ezáltal is sejteti velünk a rendesnél jóval tulszárnyaló szellemet, a komoly szem szeliden tekint, a hosszukás, rövid oldalszakállal körített arc nyugodt vonásai bizalmat gerjesztenek. A határozott, gördülékeny és keresetlen beszéd a kellemes hanggal lekötik a hallgató figyelmét, a ki a gróf felfogásáról, gondolatmenetéről és eszmegazdagságáról egészen lekötve marad. Akár osztja az ember a gróf nézeteit, akár nem, mindég be kell magának vallani, hogy azok egy önálló gondolkodó, mély meggyőződésű férfi, egy nyílt jellem nézetei és véleményei. Itéletének határozottsága és biztonsága elárulta nemcsak a jó nevelésű főurat, hanem a széles látókörű államférfiut és a sokat tapasztalt és tanult embert.

Mindenki érezte és tudta, hogy egy nagy feladatokra képes és hivatott államférfiut tartotta első beszédét a képviselőházban.

És a zajos tetszés-nyilvánulásokban nyilvánuló rokonszenvet a jövőre nézve is különösen az által is biztosította magának, hogy a vita folyamán, bármely pártmber

részéről felvetett eszmét, javaslatot, tanácsot és véleményt elfogadott, és annak megvalósítását avagy megfontolását megígérte.

Ily előzékenység egészen szokatlan volt, de természetes gr. Csákytól, a ki állását minden pártszenvédeyen és pártoskodáson felül állónak tekintti és ezt már az által is jelezte volt, hogy képviselői mandátumot nem vállalt.

E beszéd óta immár másfél év telt el és gróf Csáky ezen idő alatt minden ígéretet beváltott.

Egyik tanácskozmány a másikat érte és közoktatásügyünk emelése és reorganizálása tekintetében új meg új törvények és szabályok keletkeztek.

Nevezetesen ezek között különösen a görög nyelvről és a kisedővodákról szóló törvény, az egyetemi lezkepenz szabályzatai, az országos közoktatási tanács reformja, a tornatanár képzés és a női kereskedelmi tanfolyam érdekében kiadott szabályzatok, az országos torna versenyek és legutóbb az iskolai versenyek behozatalát célzó intézkedések. Munka alatt van a néptanítói és a felekezeti középiskolai tanárok nyugdíj ügyének rendezése, a hercegprímási székek Esztergomból Budapestre leendő áthelyezésére vonatkozó tárgyalások és azonkívül sok apróbb intézkedés, a mely a meglévőnek pótlását, javítását kiegészítést jelenti.

A reformmunka kiterjeszkedik a nevelésügy minden ágára, minden szakban történtek már új intézkedések szervezések avagy kiegészítések és javítások és nemsokára szerves és egyöntetű befejezést nyer közoktatásügyünk.

Minden intézkedésnél két főszempont vezérli gr. Csákyt: a nemzeti szellem és a gyakorlati élet szükségletei; a végrehajtásban pedig elve: *soha sem sérteni a jogos nemzeti és avagy felekezeti igényeket és igazi szabadsággal mindenkivel egyformán, igazságosan, becsületesen és őszintén elbánni.*

És hogy az őszinte és nyílt politika a legjobb politika, nála is fényesen bebizonyult. Valahányszor egy-egy kérdés felszínre vetődött és a felizgatott hatalmas érdekek már már elsodorhatni vélték őt magas állásáról, mindannyiszor győztesen került ki a harcából, mert bátran szembeszállhatott az őszinte és mély meggyőződésből kezdeményezett ügy mellett.

Nem fejezhetjük be méltóbban e rövid jellemrajzot, mint azon szavakkal a melyekkel gr. Csáky az elkeresztelési vitában tartott egyik fényes beszédét lezárta és a melyek nemcsak szeretetreméltó őszinteséget, hanem ritka magas röptű államférfi gondolkodását is jellemzik.

„A t. képviselő ur végig nézve az én nyilvános pályafutásomon, felelmi azt, hogy Szepesmegyében engem erőszakos magyarosítónak tartottak; ministeri működésemre ráfogták, hogy germanizátor vagyok és később azt mondták, hogy ultramontán, most pedig azt mondják, hogy antikatólikus és hereticus vagyok. Igaza van a képviselő urnak, mindezeket elmondták rólam, de igaz az is, hogy mindez igen rövid idő múlva nem igaznak bi-

zonyult. Magyarosítottam igenis hazafiúi érzületből, az illető nem magyar ajku lakosság iránti figyelemből, mert azt hiszem, hogy Magyarországon mindenkinek érdekében van, hogy magyarul beszéljen. Erőszakosan nem magyarosítottam soha, azért, mert jól tudom, hogy ez a képzelhető legrosszabb eszköz. Germanizálni nem germanizáltam soha.

A német nyelv tanítása érdekében kibocsátott rendeletem törvényen alapult; csak a törvényt hajtottam végre, és azt akartam biztosítani, hogy a magyar ifjak általános európai műveltségre tehessenek szert. Hogy ultramontán nem vagyok, azt — gondolom — most már mindenki hiszi, s hogy antikatólikus és hereticus volnék, ezt nem is hitte rólam senki, kivéve a „Magyar Állam“-ot.

A képviselő ur azt mondta, hogy nem volt kellő takticám, kellő tapintatom. E fölött már nem fogok vitakozni a képviselő urral. Nem érzem magamat hivatva arra, hogy ebben ítéletet mondjak; de azt tudom, hogy ha kellő takticával és kellő tapintattal birni annyit jelent, mint meggyőződésből transigálni, elvekkal hamis játékot is üzni, mást mondani és mást tenni, akkor nekem az ily taktika az ily tapintat nem kell.

Körösszegi és adorjáni gróf Csáky Albin Krompachon született 1841. április 19-én. Ősei még 1560-ban nyerték a grófi czímet és közülök számosan játszottak nevezetes szerepet hazánk történetében.

Gróf Csáky Albin a gymnasiumi és jogi tanulmányok befejeztével 1863-ban ügyvédi vizsgát tett, 1865-ben Szepesmegye képviselőnek választotta és mint ilyen résztvett a kiegyezési tárgyalásokat előkészítő és a kiegyezést utóbb megkötött országgyűlés tárgyalásaiban. Az alkotmány visszaállítás után 1868-ban Szepesmegye főispánjává nevezték ki. Később meg rábízták Sárosmegye kormányzatát is, a miről azonban 1878-ban lemondott, mivel az 1878-iki rossz aratás és beállott burgonya betegség nagy inséget hozván az ország felső megyéire, mint a nép nyomorának enyhítése céljából teendő intézkedésre kinevezett kormánybiztos is rendkívüli munkát kellett kifejtene.

Kitünő szolgálatai elismerésül a Lipóttrend központosított és később 1878-ban a valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal tüntették ki.

Közigazgatási dolgokban az első rendű tekintélyek közé tartozik és pedig nem csupán a gyakorlatban, hanem az elméleti téren is, a mit a közigazgatási anketten a főrendiházi reformról és a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvények előkészítő munkálataiban tanúsított előkelő szereplése, valamint számos tanulmány és eszmetuttatás tanúsít.

1888 óta pedig vallás és közoktatásügyi minister. Gróf Csáky családos ember. Neje Bolza Anna grófnő, kiről szellem és műveltség tekintetében hazánk legkiválóbb

hölgyei közé tartozik, kinek éltető eleme a szellem világa, boldogságának forrása családi otthona.

Csak természetes tehát, hogy a gróf családi élete mintaszerű, hogy házastársak és gyermekek rajongó szeretettel csüngenek egymáson és legjobban érzik magukat otthon és egymás közt, örömben és bánatban közösen osztozkodva.

E hó 19-én ülte meg a nemes gróf ötvenedik születésnapját. Sok szerencsét, sok örömet és kevés bánatot minden téren, minden nyomon.

Ad multos annos!

M. V.

Egy „magid“ történelmi jegyzetei!

Ismerteti *Frankl Adolf.*

Folytatás.

Változatosság kedvéért Rabbi Trebitsch bennünket egy perczre Európából, — melynek népei jámboran a nekik megparancsolt téli álmat alusszák, — a fekete világrészbe vezet, és elbeszél néhány afrikai rablói történetet, de melyek a világot köznapisodrából ki nem hozták.

Aztán pedig a következőket írja:

„Urunk Ferencz császár ő Felsége elvette *negyedik* urunkét, a ki nem más mint Karolnia, Bajor király leánya, egy sokat dicsért és magasztalt fejedelmi szűz. Az esküvő vasárnap, marchesvan 19-ik napján (1816. nov. 10-én) lett megtartva.

„A fejedelmi hölgy Bécsben nagy hódolattal lett fogadva ágyudördülés és a nép örömkifakadása között, de szentelt is nagylelkűen a szegények javára 200.000 frtot adományozott.“

Majd egy naptogyatkozásról értesít rabbi Trebitsch, a melyik *חמשה עשר* — vagyis nov. 19-én ijesztette meg egész Európa babonás dajkait — (Plane a nem hívők már akkor is babonások voltak, mert Istenben nem hittek, — péntektől a 13-as számtól, tout comme chez nous nagyon félték.)

De ez a baj is elvonult anélkül, hogy nagyobb kárt okozott volna.

A mostoha időről Trebitsch következő jeremiát ír:

„Ezen télen a világ pusztulásnak indult, a lét alapja ingadozásba jött, a világ bőségtenger, a zajló hullámok fölöttünk átsapnak, az ur a méregserlegből ittat bennünket. A drágaság emelkedik szüntelen, pénzpersely üres, kimerült. Az emberek kiélődnek. Az adókat végzetlenül nagy szigorral hajtják be a végrehajtók, összeszedik az utolsó pénzmaradékot. A nyomor befészkelődött nálunk, oda a pénz, oda erőnk. Gazdag háziurak tönkre mennek, előkelő régi házak eltűnnek, az adósságok nőnek, mindenütt fizetéseképtelenség, az adósok szegényben és gyalázatban, a hitelezők, dühben és csalódásban. Mikor lesz ennek vége?“

„Ez idő szerint Ferencz Császár leánya a braziliai trónörököshez ment nőül. *חמשה* hónap, felében hagyta el hazáját, hogy férjét a távol Braziliába kövesse. „Ezen országba, mely Amerikában a meleg égöv alatt fekszik, s melyben nyáriidején a forróság eltűrhetetlen. Ebből az országból hozzák az ébenfát, cukornádat dohányt, elefántcsontot, cacaót, számos fűszert s füvet, aranyt drágakövet s gyöngyöt. A császár leánya vitt magával számos tudóst minden szakból, természetbuvárt és csillagászt.“

Szegény öreg Dom Pedro, annál sajnálatra méltóbb, hogy abból a Kanaanból oly durván lett kikergetve, mely malheurért őt az angol királynőben diszló emléktábla alig vigasztalhatja.

„Junius vége felé Ferencz császár Lembergbe, Galiczia fővárosába utazott, hogy legottan a nép előkelőjeivel tanácskozzék szükségletei fölött. Azután Brodba, Izrael ezen régi dicső fészkebe utazott, ahol előkelő zsidó házakban jelent meg vendég gyanánt. A zsidók nagy ünnepélyességeket rendeztek (Aufwartung). A templom pompásan ki vala diszitve, énekeltek s hálaimákat zengének. A császárnak az nagyon kedvére vala, *3/4 óráig tartózkodta* legottan, ami hitsorsosainkra nézve nagy dicsőség s nagy megtisztelés vala.“

A gazdasági állapotra visszatérve, végre nagy örömmel constatálja rabbi Trebitsch, hogy „az Isten csodát művelt, népének kenyeret ada, mind az „*öt gabonanem*“ jól termett, bor és zöldség is, a liszt ára mindegyre csökkent, mert hát a teremtő megkönyörülte az elélt emberiségen, meghallgatá a szegények fohását s az év végződött áldással s szerencsével.“

חמשה-ről kevés e feljegyezni való. De azért valódi, fellegző lelkesedéssel zengi Jenner, angol orvos dicsőséget azon áldásos találmányáért, mely őt az emberiség legelső jóltevőinek sorába helyezi, megmagyarázza a himlőoltás lényegét valódi aesculapi szakavatottsággal.

Szegény jó magid hát ha még a „Kochin korát megélte volna, számos mellékboldogóival, melyek mind majdnem biztosabban ölnek mint a — himlő!

Tavaszzal találkozott a három szövetséges uralkodó. Aachenben. „Tanácskoztak bizonyos rendszabályok fölött, de úgy a tárgy, mint a határozatok titokban maradtak.“

Kinek nem jut eszébe a régi zsidó közmondás, hogy egy „szod“-ban nincs „brocheh“. Bizony kitünt, hogy nevezett rendszabályok arra szolgáltak, hogy a megüdvözített népnéjakat megrendszabályozzák.

חמשה-ről írja a Magid: „Rosch hasonoh ünnep második napján érkezett ide Ferdinand főherceg trónörökös, a rákövetkező szombaton mincha ideje felé a régi zsidó templomot látogatta meg, mely tisztelére ékesen vala feldiszitve, vele jöttek Ditrichstein herceg a „Kreishauptmann“ és még más előkelő urak a kíséretből, leültek a fr'gláda jobb oldalán levő első ülésekre, idézének ott jó időt. Ezen nagy megtisztelés folytán tetemesen

emelkedett tekintélyünk a helybeli más felekezeti embertársainknál.

Az imaház nyitva maradt késő estig s hullámozott belé a hitsorsosok s más hitűek tömege a gyönyörű díszítményeket még csodálandó.

Fölötte érdekes s actualis érdekű rabbi Trebitsch következő kesergése a már akkor fejét kidugni kezdő reform hydrája fölött.

„Néhány éve, hogy a tagadás pestise dühöngni kezd a nép közt. Egyesek s testületek kicsapongnak kényők kedvök szerint, ledöntik a régi sorompókat, melyeknek romjain diadalmaskodnak a lerombolt hit fölött, de az epikurizmus terjed, a hit elvész. Mi türtük ezen forradalmas mozgalmat, nem volt hatalmunkban az árnyakat vetni, midőn még kicsiny vala, végre gondoltunk, „jöjjön a szőlő birtokosa s kergesse el a pusztító nyulakat“. De azután az egyesek szervezkedésnek csoportokká, Berlinben, onnan a járvány Hamburgba csapott át, mert legottan kilépének Izrael törzs ágai a községből, kiváltak s alapítanak maguknak külön „magaslati oltárt“ (מִצְבֵּי) új szokásokkal, melyekről őseinknek sejtelve sem vala, Avval kezdték, hogy külön imaházat építenek maguknak.“ Egész héten be van zárva, csak szombaton nyílnak ki kapui, új imakönyveket készítettek idegen nyelven, csak a kántor imádkozik részint héber, részint más nyelven, az imaéneket kíséri egy zene hangszer, melynek neve Orgona és a melyik szombaton szólal meg. Az ima szövegét egészen megváltoztatták, sokat kihagyának, főképp a leendő megváltásra vonatkozó imákat eltörölték, kiparancsolták a „haftorát“ Dessauban egy reb Liberman nevű egyén egy könyvet írt, melyben ezen szent-ségtörő (hát minden lelki üdv onnan látszik fakadni!) eljárását igazolni törekszik, czime „nogah czedek“ (igazság fénye.) De tartalma sötét, borongó homály. Mifőta ezen emberek garázdalkodásukat az ő meztelenségükben mutatják, felocsudtak Hamburg községből a megmaradt hivek, kérték az előkelő rabbinusokat, tanusítsanak buzgalmat az Isten örök tana megmentésében. És ezen népünk bölcs vezérférfiai nem késének, bebizonyították világosan, hogy ezen átkos mozgalom merő ellentétben áll Mózes és Izrael törvényével, hogy törekvése kárhuzatos stb. s a hamburgi „beth din czedek“, ezen vélemény adásokat egybegyűjtve kinyomatta s szétküldte Izrael közzé חֲסִידֵי הַבַּיִת czim alatt.“

Jó magid! mit mondanál ma ha égi tusculumodból egy kissé ezen homokdombra lerándulnál! Mit mondanál ha látnád a budapesti szeminárium üdvös működését, megismernéd a nagykanizsai vagy aradi „zsidó“ hitközségek szellemét, a hol a szombatot már csak hírből ismerik, de azért mind „jó zsidók“!

Üdvözlégy Stöcker dicső szellemének hajnalhasadása! Ugyanis rabbi Trebitsch elbeszéli, hogy Germania néhány egyetemi városában a diákok közt a „chic“ az lett, hogy a zsidókat az utcán „hepp hepp“ kiáltásokkal gu-

nyolták a mi rabbi Trebitsch szerint „egy értelem nélküli ostobaság“. A bárgyu szokás oly észtelen mérveket öltött, hogy a zsidóknak „nem volt maradások. Végre Boroszlóban a polgármester erélyesen neki ment a fizikóknak, szigoruan megtiltatta ezen mulatságokat és a ki ellenszegült, a rendőrség kezébe került s keményen megletett fenytve.“

שָׁנָה עֵבֶן שׁוֹרְנֵי תֵל הָיָה.

Február havában Párisban Berry herczeg a gyilkos kéznek esett áldozatul.

Amerikában az európai gyarmatok lerázzák nyakaikról kényuraik igáját.

Londonban egy egész minisztertanácsot akartak a légbe röpíteni! Ez már nem tréfa! Szerencsére nyomára akadtak a gaz tervnek s Albion kabinetjének tagjai életben maradtak.

Spanyolországban lázadnak.

Ijar 17-ik napján a császár Nikolsburgban vala, környezve a császári ház tagjaitól. A morva rabbinusok küldöttsége kihallgatásra menének és igen kegyelmesen lettek fogadva.

Forradalom Nápolyban, Sziciliában! „Mindenütt bomlik a rend, csak mi élvezünk békét s nyugalmat bölcs kegyes császárnak oltalma alatt.“

(Folytatása következik.)

HIREK.

— **Az ünnep miatt lapunk legközelebbi száma peszach utáni első csütörtökön fog megjelenni.**

— **(Peszach ünnep.)** Mint minden évben az idén is az *orthodox közvetítő bizottság elnöksége* kérvényt intézett a *honvédelmi miniszterhez*, továbbá a *budapesti, pozsonyi, temesvári és kassai* hadtestparancsnokságokhoz az iránt, hogy a peszach ünnep tartamára a zsidó vallásu m. kir. honvédek és rendes hadseregbeli katonák a lak-tanyán kívül étkezessenek és hogy a szolgálat teljesítése alul a főünnepnapokon dispensáltassanak. Ugy a honvédelmi-ministerium valamint a hadtestparancsnokságok a kérelem folytán parancsban kiadták: hogy a zsidó vallásu katonák f. év április 23-tól április 30-ig a *lak-tanyán kívül étkezhetnek* és hogy f. év április 23-tól délutáni 4 órától április 25 est 9 óráig, továbbá április 28-tól délutáni 4 órától bezárólag április 30. est 9 óráig *szolgálat teljesítése alul fölmentessenek.*

Ugyancsak az orthodox közvetítő bizottságnak ezuttal is az *igazságügyminiszterhez* és a *budapesti és marosvásárhelyi* kir. *főügyészségekhez* intézett kérelme folytán elrendeltetett, hogy a fegyintézetekben, fogházakban és kir. törvényszéki börtönökben fogva levő *zsidó vallásu egyének f. év április 23-ikától bezárólag f. év április 30-ig rituális módon készített ételek élvezetésében ne akadályoztassanak.*

— **A nyitrai** rabbiválasztás tárgyában a napi sajtó majd a választásnak ministerileg történt beszüntetéséről, majd a beszüntetésre vonatkozó rendelet visszavonásáról hozott híreket. A tényállás a következő: Ő nagyméltósága a kultusminister ur f. hó 11-éről keltezett leirattal elrendelni méltóztatott, hogy a nyitrai hitközségben a rabbiválasztás incidenséből keletkezett vizályok az illetékes felekezeti választott bíróság által intézendők el, és hogy mindaddig míg ez meg nem történt a rabbiválasztás elnapoltassék. Mivel azonban ezen rendelet következtében e nyitrai polgármester a ministeriumnak jelentést tett, hogy a közgyűlés iránti előmunkálatok a hitközségi szabályzatoknak megfelelőleg történtek meg, megengedte a kultusminister ur f. hó 17-én a nyitrai alispánhoz intézett távsürgönnyel, hogy a f. hó 20-ikári rabbiválasztás czéljából kitűzött közgyűlés a *választott bíróság üléséhez elöl is megtartható legyen. Egyebekben a miniszter ur a választott bíróságra vonatkozó intézkedését épségben fenntartotta és az ügyiratoknak a megejtett választás után hozzá leendő telterjesztését elrendelte.*

— **A budapesti** orthodox izr. hitközség kitérő fő-rabbija *Reich Koppel* mindinkább tért hódít a fővárosban és synagógalis előadásaihoz nemcsak hitközsége hivei hanem oly emberek is tödülnek, akik máskülönbben nem igen szokták a synagógát felkeresni. Most legutóbb „sabbath-hagodol“-kor szintén másfél óráig tudta ébren tartani a hallgatóság feszült figyelmét eszmedus és a rhetorika mester-művének mondható szónoklatával, mely a midrás azon kitételén alapult „szimon leguloh horisono *onauchi*, we-szimon leguloh hoachraunch *onauchi*.“ fejtegetvén hogy ez adja meg értelmét a próféta azon szavainak: „onauchi onauchi hu menachemchem“. Fénypontját az előadásnak képezte továbbá az e heti szidrára való utalással a „wehizartem“ szónak szellemes interpretálása nevezetesen hogy ezen kifejezés applikálva a neologokra nem „figyelmeztetést“ (wehizehartem) hanem védgátat (wehizartem) jelent.

— **A nagyváradi** neolog hitközség elnöke *Adler*, a körül nem metélt izraeliták eltemetése ügyében kötelező körrendelet kibocsátása iránt beadványt intézett a kultuszministeriumhoz. Maga a kérelem, tekintve hogy ezt nem magánember, hanem egy magát „izraelitának“ nevező hitközség nevében az elnök terjeszti elő, oly megbotránkozató, hogy ehez fölösleges minden commentár és élénkebben megvilágítja a neolog vallási irányzatot, mintha arról foliansokat írta az ember. Különbben Nagy-váradon komolyan hozzálattnak a „chewra kadisa“ kettéválasztásához és a neologok most jelzett lépése csak sietteti az eziránti különválást.

— **Kassáról** írják. Dr. Grogony d'Arbela a jeruzsálemi Rothschild telep főorvosa és német alföldi konsul, eljegyezte Schwartz Hermann kassai lakos leányát.

— **A párisi grand rabbin választása.** Dreyfuss. J. H. belga főrabbi lett párisi grand-rabbinul megválasztva

A választás f. hó 9-én csütörtökön 3 órakor ment végbe. A párisi consistorium rendes tagjai: Rothschild Gusztáv báró elnök, Dr. Klein Erlanger Mihály, Bloch, a párisi törvényszék főügyésze, Leven Narcisse ügyvéd és Mayer Ernő. A választás megejtésére Páris három képviselőt Versailles, Haare és Rouen egy-egy képviselőt küldtek. Páris képviselői: Fribourg Gerson a posta és táviró fő-felügyelője, Hayem Julian és Dávid Gyula. A választás megejtése előtt a tisztségre jelöltek szokásos próbaelőadásukat megtartották. Pályáztak ez állásra Lyon főrabbiája Levy Alfréd, Bordeaux főrabbiája Levy Izsák és Brüsszel főrabbiája Dreyfuss J. H. — Dreyfuss a saverne-i rabbinak, egy 85 éves tiszteletet keltő agastyánnak fia. A fia előbb Lunevilleben, majd Sedánban volt rabbi és csak néhány évvel előbb nevezték ki Belgium főrabbiává. Noha Belgiumban működött, még sem volt Belga alattvaló; a belga és francia kormány együttesen megengedték neki hogy belga területen a francia kormány jogait élvezhesse. — Ő Brüsszelben Astruc, tiszteletbeli Belga főrabbit helyettesíté. Azelőtt a brüsseli főrabbi állást német rabbi tölté be. Csak nemrég kapta Dreyfuss a belga Lipót rendet. Páris új főrabbiája 43 éves, alacsony termetű egy kissé kövér, nagyszakállu, mélyen átható apró szemű vannak; elragadó szónok.

— **A londoni** kath. és anglikán egyház méltóságai, — mint tudjuk — csak nem rég is gyűlést tartottak a Lordmayor elnöklete alatt az orosz zsidók érdekében és bár a mint ösmeretes a benyújtott kérvény el sem fogadtatott, a nemes angolok nem tekintik a kérdést megoldottnak azzal, hogy igyekeztüknek sikere nem volt, de komolyan egy nagy Meeting összehívásán fáradoznak. A Lordmayor ugyanis az erélyes actior a civilizáció nevében indítja a barbarizmus ellen. Meggyőződése is azt nyíltan hirdeti, hogy az Isten átka utóleri azt, a ki a népet üldözni meri, a mely néphez Isten szólt, mondván: „Meg fogom áldani mindazokat, kik téged áldanak, de a kik átkoznak, megátkozom azokat. Figyelmeztették a Lord-majort, hogy bizza az Istenre! az Isten büntetése nem késhe soká! Helyette minek akar cselekedni? Mire válaszul tanácsadóinak azt mondá: Összehivom a meetinget a Continens nevében! annak nevében fogok szólni! Pellengére álltom az orosz kormány magatartását, hogy ítélhessen a keresztény világ!

— **Konstantinápoly.** A nemrég elhalt Achmed Vefik pasa az egykori nagyvezér zsidó származásu volt, atyja egy stambuli kitért zsidó volt.

— **Bécsből** írják április 18-ki kelettel: Az észak-német Lloyd itteni ügynöksége közzéteszi, hogy galicziai és orosz-lengyelországi kivándorlókat nem szállíthat többé Braziliába, minthogy a brazilai kormány nem bocsátja be őket az országba. Hogy ezen intézkedés a muszka zsarnokság által földönfutóvá vált szerencsétlen hitsorsosaink kivándorlása ellen irányul — nagyon természetes.

